

УДК 35.072.2:330.342.15(100)
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2025/22-7/14>

Вадим КІРОВ, асп.
ORCID ID: 0009-0003-1483-6052
e-mail: kirov.wadim@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ В УПРАВЛІННІ ПІСЛЯВОЄННИМ ЕКОНОМІЧНИМ ВІДНОВЛЕННЯМ

Вступ. Наголошено, що продовження збройної агресії Російської Федерації проти України спричиняє масштабні руйнування інфраструктури та дестабілізацію економіки. В умовах затяжної війни зростає актуальність пошуку ефективних механізмів для стійкого економічного відновлення. Акцентовано, що попри очікування міжнародної підтримки ключовим викликом залишається створення внутрішньої системи управління відновленням, здатної забезпечити поступовий розвиток економіки. У цьому контексті важливим є вивчення міжнародного досвіду країн, що пройшли шлях післявоєнної трансформації.

Методи. Застосовано метод порівняльного аналізу для виявлення спільних і відмінних рис післявоєнного економічного відновлення Німеччини, Японії, Південної Кореї, Іраку та Боснії. Метод кейс-стаді дозволив проаналізувати інституційні механізми, роль зовнішньої допомоги та приватного сектору. Контент-аналіз стратегічних документів (План Маршала, Лінія Доджа, національні плани розвитку) забезпечив глибоке розуміння підходів до міжрівневої координації та взаємодії різних секторів.

Результати. Установлено, що ефективне економічне відновлення забезпечується поєднанням державного стратегування, секторальних програм, зовнішньої підтримки та внутрішніх реформ. Визначено роль спроможних інституцій, здатних координувати міжрівневу взаємодію та узгоджувати політики. Водночас виявлено спільні виклики: нестача інституційної спроможності, слабка координація, ризики корупції та виключення місцевих громад із процесів прийняття рішень.

Висновки. Міжнародний досвід повоєнного відновлення демонструє необхідність впровадження системного, комплементарного підходу до управління трансформаційними процесами. Аргументовано, що необхідно забезпечити ефективну координацію між рівнями влади, залучити міжнародних партнерів, бізнес і громадянське суспільство, а також створити інституції, здатні реалізувати стратегічні цілі й забезпечити стійке економічне зростання. Успішні приклади інших країн свідчать – взаємодоповнення політик і механізмів здатне забезпечити не тільки інфраструктурне й промислове відновлення, а й стійкий економічний розвиток.

Ключові слова: післявоєнне відновлення, комплементарність, публічне управління, стратегія розвитку, міжрівнева координація, інституційна спроможність, економічна трансформація, вертикальні зв'язки, горизонтальна взаємодія.

Вступ

Післявоєнне відновлення держави – це складний і багатовимірний процес, який охоплює економічні, соціальні, політичні та інституційні аспекти. Світова практика свідчить, що успіх відбудови залежить від комплексного підходу, що враховує взаємодію держави, приватного сектору, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. У випадку України цей процес є особливо складним через масштаб руйнувань, необхідність швидкої стабілізації економіки та інтеграцію до європейського та світового економічного простору.

Попередній досвід відновлення країн, що пережили війни та масштабні кризи, демонструє різні підходи до організації цього процесу. Деякі держави робили ставку на централізоване державне управління, інші – на приватний сектор та ринкові механізми, а деякі застосовували змішані моделі. Аналіз цих стратегій дозволяє визначити найкращі практики та можливі ризики, що є критично важливими для розроблення ефективної моделі управління післявоєнним відновленням України.

Серед найбільш відомих прикладів післявоєнного відновлення можна виділити Німеччину та Японію після Другої світової війни, Південну Корею після Корейської війни, країни Балканського регіону після збройних конфліктів 1990-х років, а також Ірак після військових кампаній 2000-х років. Кожен із цих випадків має свої унікальні підходи до відновлення, включаючи міжнародну допомогу, внутрішні реформи та активну участь приватного сектору. Аналізуючи ці приклади, можна виявити основні проблеми та можливості, вивчити підходи та їх взаємозв'язок із досягнутими результатами,

а також знайти спільні риси та тенденції. Ці країни було обрано через значні руйнування як цивільної інфраструктури, так і промислового та підприємницького секторів. Згідно з RDNA4, опублікованим Всесвітнім банком у 2025 році, збитки в Україні становлять понад 500 мільярдів доларів США.

Зважаючи на це, Україна наразі перебуває на етапі формування власної моделі повоєнного відновлення. Вона має можливість адаптувати елементи підходів із цих прикладів, обираючи їх відповідно до критеріїв доцільності та адаптивності. Важливо врахувати не лише міжнародний досвід, а й особливості української економіки, рівень інституційного розвитку, а також роль міжнародних партнерів у процесі відновлення.

Метою статті є узагальнення міжнародного досвіду та підходів у процесах післявоєнного економічного відновлення, виявлення ключових елементів інституційної, міжрівневої та горизонтальної взаємодії задля визначення можливостей адаптації успішних практик для формування ефективної системи публічного управління відновленням в Україні.

Огляд літератури. У процесі підготування статті було проаналізовано низку наукових праць, звітів міжнародних організацій та емпіричних досліджень, присвячених післявоєнному відновленню економіки в різних країнах, зокрема в Німеччині, Японії, Південній Кореї, Іраку та Боснії і Герцеговині. Особлива увага приділялась вивченню інституційної взаємодії, а також взаємодії між секторами й міжрівневого управління в умовах трансформацій економік.

Зокрема, дослідження німецьких науковців Девіда Баркаузена з Гайдельберзького університету, Рупрехта-Карла та Себастьяна Тупе з Байройтського університету (2024) та Гюнтера Шнабля, професора економічної політики та міжнародних економічних відносин Лейпцизького університету (2023), висвітлюють політичні уроки інфляційного досвіду та валютної реформи в післявоєнній Німеччині як каталізатора для побудови стійких ринкових інститутів. Праці Томаса Майера та Гюнтера Туманна з Міжнародного валютного фонду (1990) та дані Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) (1965) підкреслюють роль радикальної грошової реформи та зовнішньої допомоги в системному відновленні економіки, а також взаємодоповнення між фіскальною, інституційною та структурною політикою.

У свою чергу, Баррі Айхенгрін, Марк Узан та інші в праці "План Маршалла: економічні наслідки та наслідки для Східної Європи та колишнього СРСР" (1992), Діана Кунц "Переосмислення плану Маршалла: Комплекс мотивів" (1997), та Нвенфора Д. Аченуї у праці "План Маршалла США та відбудова Європи після Другої світової війни, 1947–1970 рр." (2021) аналізують комплекс мотивів і наслідків Плану Маршалла, підкреслюючи важливість поєднання фінансової підтримки з реформами у внутрішньоекономічному управлінні. Дослідження Венді Карлін з Університетського коледжу Лондона (1990) та Крістіан Дустманн, Бернд Фітценбергер, Віта Шенберг та Александра Шпіц-Оенер у спільному дослідженні "Від хворої людини Європи до економічної суперзірки: відродження економіки Німеччини" ("From Sick Man of Europe to Economic Superstar: Germany's Resurgent Economy") (2014) поглиблюють розуміння ролі інституційної спадковості та її впливу на тривале зростання Німеччини.

У контексті Японії та Південної Кореї було проаналізовано класичну працю Чалмерс А. Джонсона "MITI та японське диво" (1982) про роль MITI в японському "економічному диві", а також низку досліджень про промислову політику та поступову лібералізацію (Йонюкі Сугіта, 2019; Окуно-Фудзівара і Оказакі, 1999); Кагамі, 1995; Тераніші, 1994). Згідно з ними, післявоєнне зростання Японії значною мірою забезпечувалося взаємодоповнюваністю між державним плануванням, фінансовою системою та підприємницькими структурами.

Щодо Південної Кореї, особливу увагу було приділено дослідженням професора Гавайського університету Майкла Сета (2017, 2013), Стефана Хаггарда з Каліфорнійського університету у Сан-Дієго, (1990), Сан-Йона Рю, професора Вищої школи міжнародних досліджень Університету Йонсей (2005), які аналізують взаємодію військово-політичних факторів, економічного планування та розвитку індустріальних кластерів у контексті становлення чеболів. Усі автори підкреслюють інституційну та політичну комплементарність, що забезпечувала швидку модернізацію.

Окремий блок досліджень стосується післявоєнного відновлення Іраку та Боснії. Звіти Всесвітнього банку (2012), Спеціальна інтерес-група з інформаційного пошуку (Special Interest Group on Information Retrieval, SIGIR, 2013), USAID (2003), а також аналітичні документи, зокрема "The Reconstruction of Iraq after 2003: Learning from Its Successes and Failures", виданий як частина MENA Development Report від Світового банку (2013) вказують на обмежену ефективність відновлення у випадках, де була відсутня системна координація між донорами, державними органами та

місцевими громадами, що підтверджує важливість інституційної комплементарності як умови результативного відновлення.

Крім того, використано праці Вовчак і Ярошенка (2024) та Дуки і Старченка (2022), які вже зробили спробу узагальнити міжнародний досвід для формування рекомендацій щодо післявоєнного відновлення України. Однак більшість наявних досліджень не зосереджуються безпосередньо на аналізі механізмів взаємодоповненості (комплементарності) як управлінської категорії, що обґрунтовує актуальність подальшого вивчення цього аспекту.

Методи

Для отримання наукових результатів було використано метод порівняльного аналізу з метою виявлення спільних і відмінних рис у практиках післявоєнного економічного відновлення таких країн, як Німеччина, Японія, Південна Корея, Ірак та Боснія і Герцеговина. Порівняння дозволило ідентифікувати ключові фактори успіху, які ґрунтувались на комплементарності політик, інституцій та управлінських рішень. Особливу увагу було приділено тому, як взаємодія між державними органами, приватним сектором та міжнародними донорами сприяла досягненню стратегічних цілей відновлення.

Застосування методу кейс-стаді дало змогу розглянути окремі країни як повноцінні приклади реалізації комплементарного підходу до післявоєнного економічного відновлення. Зокрема, було досліджено: а) Німеччину – у контексті впровадження соціальної ринкової економіки, створення федеральної системи координації відбудови та залучення інституцій, таких як KfW (Німецький банк розвитку); б) Японію – через аналіз Лінії Доджа, централізованої фінансової стабілізації та ролі приватного сектору в післявоєнній індустріалізації; в) Південну Корею – як приклад комплексного планування на основі п'ятирічних програм розвитку та посиленої взаємодії між урядом і приватним капіталом (через систему чеболів); г) Ірак та Боснію і Герцеговину – як кейси, де міжнародна допомога (USAID, UNDP, Світовий банк) відіграла провідну роль, але стикалась із проблемами інституційної фрагментації та недостатньої координації з місцевими органами влади. Такий підхід дозволив простежити, як саме функціонували управлінські механізми в кожному конкретному випадку, які інституційні моделі виявлялися найбільш ефективними, а також за яких умов спрацювали або не спрацювали інтегровані стратегії розвитку.

Також було використано метод контент-аналізу, що охоплював системне вивчення стратегічних і аналітичних документів міжнародних організацій (зокрема, звітів Світового банку про ефективність реконструкції в Іраку, оцінок МВФ щодо фіскальної політики Японії в період 1947–1952 рр., звітів OECD про механізми донорської координації на Балканах). Аналізувались також офіційні урядові стратегії, публічні промови представників виконавчої влади, історичні архіви політики відновлення та галузеві дослідження. Це дозволило виявити структурні ознаки комплементарності, що проявлялись на різних рівнях – від макроекономічної стабілізації й монетарної політики до секторальних інвестиційних програм (наприклад, у сфері інфраструктури, освіти, сільського господарства).

Крім того, було застосовано метод аналогії, який дав змогу екстраполювати позитивні практики міжнародного досвіду до українського контексту. Завдяки цьому стало можливим формування попередніх висновків щодо потенціалу реалізації комплементарних

механізмів у політиках, спрямованих на післявоєнну трансформацію й розвиток економіки України.

Результати

За результатами дослідження досвіду Німеччини після завершення Другої світової війни, що була в стані глибокої економічної кризи, значна частина інфраструктури була зруйнована, виробництво скоротилося у кілька разів, а фінансова система зазнала колапсу через гіперінфляцію та величезний державний борг (Barkhausen, & Теуре, 2024). У відповідь на ці виклики було реалізовано комплекс реформ, спрямованих на відновлення та розвиток економіки, зокрема запроваджено соціальну ринкову економіку. Ця економічна модель, яку відстоював Людвіг Ерхард, поєднувала вільну ринкову економіку із соціальною політикою, спрямованою на підвищення добробуту та запобігання надмірній нерівності (Villa, 2021). Валютна реформа 1948 року, ініційована паном Ерхардом, яка передбачала заміну знецінених рейхсмарок на нову валюту – німецьку марку (Mayer, & Thumann, 1990) разом із Планом Маршалла сприяла швидкому економічному відновленню шляхом стабілізації економіки та заохочення інвестицій (Schnabl, 2023).

Створення різних економічних інститутів і політик, зокрема спрямованих на скасування державного контролю цін та зняття більшості регуляторних обмежень для бізнесу (Mayer, & Thumann, 1990) допомогло стимулювати підприємницьку активність і конкуренцію, сприяючи загальному економічному зростанню. Це призвело до того, що в 1950-х і 1960-х роках стало відомим як "Wirtschaftswunder", або "економічне диво" (Fritsch et al., 2022).

Важливу роль відіграла міжнародна допомога, зокрема фінансова підтримка США в межах вищевказаного плану Маршалла. За оцінками, приблизно 43 % від загального обсягу допомоги, наданої Німеччині за Планом Маршалла, було спрямовано на реконструкцію та модернізацію промислових потужностей і відповідної інфраструктури. Згідно з історичним аналізом, ця фінансова підтримка мала вирішальне значення для того, щоб Німеччина змогла перевести свою економіку від воєнної розрухи до функціонального індустріального ландшафту. Кошти було використано на відновлення промисловості, вдосконалення виробничих технологій та відбудову основної інфраструктури, включаючи транспорт та комунальні послуги (Eichengreen et al., 1992).

Велику роль у економічному відновленні Німеччини відіграла KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau), або Кредитна установа для відбудови, заснована в 1948 році за підтримки Плану Маршалла. KfW стала центральною інституцією для мобілізації ресурсів, необхідних для відновлення та модернізації німецької економіки. Одним з основних завдань KfW було надання кредитів і довгострокового фінансування для стратегічно важливих секторів, критично необхідних для відбудови, зокрема у сферах промисловості, житлового будівництва та інфраструктури (Schretter, & Stelzl-Marx, 2022). Завдяки вигідним умовам кредитування, KfW стимулювала інвестиції, які були важливими для відновлення промислової бази, що зазнала значних руйнувань під час війни. KfW відіграла особливо важливу роль у спрямуванні фінансування до секторів, які потребували негайного втручання. Наприклад, вона підтримувала інвестиції в автомобільну та хімічну промисловість, які стали визначальними для експортного потенціалу

Німеччини в наступні роки (Schretter, & Stelzl-Marx, 2022). Як державний банк розвитку KfW не лише забезпечувала фінансування, але й активно сприяла поєднанню економічного зростання із соціальними цілями, сприяючи більш інклюзивному підходу до відбудови (Mitra, 2022). Співпраця між KfW та урядом, як це описано в дослідженні Аченуї, стала прикладом того, як було створено інституційні механізми для ефективного використання зовнішньої допомоги, зокрема в межах Плану Маршалла, що зрештою сприяло узгодженій стратегії відновлення, яка поєднувала фінансову підтримку з національними пріоритетами (Achenui, 2021). Такий підхід до спільного управління економічним відновленням зробив KfW не просто фінансовою установою, а справжнім "політичним агентом" у формуванні післявоєнної економічної політики та забезпеченні стабільності. Фінансові ресурси, вкладені в оновлення технічного обладнання та впровадження новітніх технологій, сприяли підвищенню продуктивності праці та конкурентоспроможності німецької продукції на світовому ринку (Kunz, 1997).

Більше того, ширший вплив Плану Маршалла виходив за межі простої фінансової допомоги; він також заохочував інтеграцію демократичних принципів і ринкової політики в контексті економічних рамок (Achenui, 2021). У міру того, як Німеччина впроваджувала реформи, спрямовані на оптимізацію використання цих коштів, можна було спостерігати значний прогрес у продуктивності, особливо в секторах, які отримували цільові інвестиції. Водночас держава також активно інвестувала в науку та освіту, що сприяло значному зростанню продуктивності праці (Carlin, n.d.).

Промислове виробництво до 1962 року зросло втричі порівняно з довоєнним рівнем, а країна стала однією з провідних економік світу (Economic surveys: Germany, 1963).

Серед основних досягнень: а) середньорічне зростання ВВП на 8 % у 1950-х і 1960-х роках; б) зростання експорту, особливо в автомобільній і хімічній промисловості, що сприяло економічній стабільності (Dustmann et al., 2014); в) зниження інфляції з понад 30 % (Mayer, & Thumann, 1990) у 1948 році до 1,5 % наприкінці 1950-х.

Післявоєнне економічне відновлення Німеччини стало прикладом успішного поєднання внутрішніх реформ і зовнішньої підтримки. Визначальним чинником стала реалізація моделі соціальної ринкової економіки, яка поєднувала ринкові механізми з інструментами соціального захисту. Валютна реформа 1948 року та лібералізація цін дали потужний поштовх розвитку приватної ініціативи й конкурентного середовища.

Одночасно План Маршалла забезпечив значні фінансові ресурси, які було спрямовано на модернізацію промисловості, відновлення інфраструктури та впровадження новітніх технологій. Ця допомога не лише пришвидшила економічне відновлення, а й сприяла інституційній трансформації – демократизації управління та інтеграції ринкових принципів у державну політику.

Велике значення мало також інвестування в освіту та науку, що дозволило сформувати висококваліфікований людський капітал, здатний забезпечити технологічне оновлення економіки. Усе це в комплексі створило підґрунтя для того, що історики називають "німецьким економічним дивом" – стрімкого зростання промислового виробництва, експорту та загального добробуту населення.

Таким чином, німецький досвід демонструє, що успішне відновлення можливе за умов інституційної стабільності, стратегічного державного управління, ефективного використання зовнішньої допомоги та цілеспрямованих реформ, орієнтованих на довгостроковий розвиток і підвищення конкурентоспроможності.

Наступним прикладом розглянуто відновлення Японії після Другої світової війни, коли країна була зруйнована як економічно, так і соціально. Після капітуляції Японії в 1945 році країна зіткнулася з серйозними проблемами: руйнуванням інфраструктури, високою інфляцією на рівні 100% та політичною нестабільністю (Johnson, 1982). Відновлення стало можливим завдяки поєднанню внутрішніх реформ та за рахунок використання міжнародної допомоги.

У 1945–1952 роках Японія перебувала під окупаційним управлінням Союзного командування на чолі з генералом Дугласом Макартуром. Макартур ініціював масштабну програму реформ, яка охоплювала: а) демілітаризацію та демократизацію країни; б) прийняття нової конституції 1947 року, яка забезпечила парламентаризм і розширення громадянських прав; в) аграрну реформу, що обмежила латифундизм і передала землю селянам; г) розпуск дзайбацу – великих фінансово-промислових груп, аби знизити монополізацію економіки. Ці структурні кроки створили підґрунтя для побудови більш відкритої та конкурентної економіки, однак самі по собі не розв'язували фінансової кризи.

Додатковим кроком до відновлення стала Лінія Доджа (Dodge Line) – комплексна програма економічної стабілізації, розроблена американським економістом Джозефом Доджем у 1949 році. Вона передбачала запровадження суворої фіскальної політики, спрямованої на стримування гіперінфляції та відновлення бюджетної дисципліни в умовах післявоєнної економічної кризи. Ключові заходи включали значне скорочення державних витрат, стабілізацію національної валюти та реформу податкової системи.

Державні витрати було зменшено з приблизно 30 % валового внутрішнього продукту (ВВП) до близько 22 % ВВП. Така фіскальна консолідація сприяла зниженню бюджетного дефіциту з рівня близько 8–10 % ВВП до приблизно 2–3 % протягом двох-трьох років (Sugita, 2019, pp. 217–242).

З точки зору ефективності, план Доджа вважається дієвим у макроекономічному вимірі, оскільки він швидко стримав гіперінфляцію та відновив довіру як внутрішніх, так і міжнародних інвесторів. Водночас критики зазначають, що швидке фіскальне скорочення, передбачене планом, призвело до жорстких урізань державних витрат на основні соціальні послуги, що погіршило соціальну ситуацію та підвищило рівень безробіття серед уразливих верств населення (Okuno-Fujiwara, & Okazaki, 1999).

Застосування Лінії Доджа породило дискусії щодо балансу між досягненням макроекономічної стабільності та збереженням соціально-економічного добробуту. Попри її беззаперечну ефективність у стабілізації економіки, цей підхід часто наводять як приклад того, які ризики може нести надмірно жорстка фіскальна політика в перехідних економіках.

Після стабілізації макроекономіки, досягнутої завдяки реалізації Лінії Доджа, уряд Японії перейшов до наступного етапу – активної індустріалізації, модернізації та впровадження експортоорієнтованої стратегії зростання. Цей етап охоплював низку взаємопов'язаних

політик, які заклали підґрунтя для формування "японського економічного дива".

На початку цього процесу значні кошти було спрямовано на електроенергетику, вугільну промисловість, сталеливарне виробництво та хімічну промисловість. До середини 1950-х років виробництво досягло довоєнного рівня, а в подальші роки суттєво його перевищило. Зокрема, між 1953 і 1965 роками ВВП зростав у середньому на понад 9 % щорічно, виробництво та гірничодобувна промисловість – на 13 %, будівництво – на 11 %, а інфраструктура – на 12 %.

Уряд реалізував масштабну програму публічних інвестицій у транспортну, енергетичну та виробничу інфраструктуру. Основними напрямками стали розвиток залізничної мережі, будівництво автомагістралей, електростанцій та портів, що забезпечили основу для індустріального стрибка. Паралельно підтримувалися капіталомісткі галузі, зокрема машинобудування, автомобілебудування, хімічна промисловість. У 1953–1960 роках частка фінансування інфраструктури становила близько 25 % від загальних державних витрат. Ці заходи забезпечили зростання промислового виробництва більш ніж удвічі за одне десятиліття та створення мільйонів нових робочих місць (Komiya et al., 1984).

Для стимулювання розвитку національного бізнесу Японія запровадила систему податкових пільг на реінвестований прибуток, що заохочувало підприємства вкладати в розвиток виробництва. Також активно розвивалися механізми дешевих кредитів через державні банки, зокрема Japan Development Bank (створений у 1951 р.) та Export-Import Bank of Japan. Рівень кредитування індустріальних компаній у 1950–1960-х роках залишався стабільно високим – до 25–30 % ВВП, що створювало умови для технологічної модернізації без надмірного фінансового напруження. Також важливу роль відіграв валютний контроль і обмеження імпорту, що захищали національних виробників і давали їм змогу зміцнити свої позиції на внутрішньому ринку (Kagami, 1995).

MITI (створене у 1949 р.) стало центральним органом координації економічного розвитку Японії. Міністерство впроваджувало політику "керованої ринкової економіки" – розробляло галузеві стратегії, здійснювало селективну підтримку "промислових чемпіонів" (напр.: Toyota, Sony, Mitsubishi), контролювало імпорт технологій та спрямовувало науково-дослідну діяльність. Міністерство контролювало розподіл іноземної валюти, надавало кредити через Японський банк розвитку та сприяло впровадженню передових технологій.

Завдяки цим заходам у період з 1955-го до 1973-го року включно ВВП Японії зростав у середньому на 9,7 % щорічно, а експорт – на 15–20 % на рік, що значною мірою було результатом політики MITI. Ці досягнення підтверджують ефективність комплексного підходу до економічного розвитку, що поєднує державне планування, підтримку приватного сектору та інвестиції в інфраструктуру. У 1960-х роках Японія активно переорієнтувалася на зовнішні ринки, використовуючи модель експортоорієнтованого зростання. Політика передбачала державну підтримку експортних компаній через страхування ризиків, експортне кредитування, участь у міжнародних виставках. У 1965 році експорт вперше перевищив імпорт, що стало символічною віхою успіху стратегії (Total value of exports and imports ..., n.d.). Паралельно уряд сприяв масштабній технологічній модернізації через трансфер технологій, ліцензування

іноземних розробок і залучення прямих іноземних інвестицій на умовах локалізації виробництва (Teranishi, 1994). У 1970-х роках Японія стала одним із лідерів у виробництві електроніки, побутової техніки, автомобілів і промислового обладнання.

Для підтвердження ефективності політик звернемось до індексу промислового виробництва Японії (з базовим рівнем 1975 року = 100) (Johnson, 1982). У 1930 році загальний індекс виробництва становив лише 5,3, причому в таких галузях, як чорна металургія (2,1), хімія (1,4) і машинобудування (2,5), показники були надзвичайно низькими. Винятком була текстильна промисловість (21,8) – одна з традиційних галузей. До 1940 року, на тлі воєнної мобілізації, рівень виробництва помірно зріс: загальний індекс досяг 11,0, з помітним підвищенням у текстилі (30,4) та машинобудуванні (8,5). Проте в 1950 році – одразу після Другої світової війни – виробництво знову впало до рівня 1930-х (5,1), що свідчить про масштабні наслідки війни.

Ситуація кардинально змінилася в наступні десятиліття. До 1960-го року, в період початку стрімкого економічного зростання, загальний індекс піднявся до 25,3. Найбільший прогрес спостерігався у хімічній галузі (47,9) і машинобудуванні (22,3). До 1970-го року виробництво майже досягло рівня базового 1975 року: загальний індекс становив 92,2, а в ключових секторах, таких як чорна металургія (94,2), машинобудування (86,8) та кольорова металургія (96,9), показники були майже ідентичними або навіть вищими.

У 1978 році, після нафтової кризи 1973 року, всі сектори подолали поріг базового індексу, що свідчить про стійкість японської економіки та здатність до зростання. Загальний індекс досяг 123,0, при цьому хімічна (135,0) та машинобудівна галузі (131,0) виявилися особливо динамічними, що свідчить про переорієнтацію економіки на високотехнологічне виробництво з високою доданою вартістю.

Ці дані підкреслюють масштаби та швидкість індустріального відновлення Японії, що стало можливим завдяки державному втручанням, стратегічному плануванню та структурним перетворенням – основними елементами так званого "японського економічного дива".

Серед основних досягнень японського економічного дива можна виокремити такі: а) Японія досягла середньорічного зростання ВВП на рівні 9,7 % у 1950-х роках; б) значне зниження інфляції – зі 100 % у 1949 році до менше ніж 5 % у 1970-х роках завдяки ефективним стабілізаційним заходам та валютній реформі; в) спостерігався стрімкий розвиток промислових галузей, зокрема машинобудування, хімії, виробництва сталі та кольорових металів (Johnson, 1982).

У контексті статті було також розглянуто корейський підхід до післявоєнного розвитку й відновлення Республіки Корея після завершення Корейської війни в 1953 році, коли Південна Корея стала майже повністю залежною від іноземної допомоги США, ставши однією з найбільших країн-реципієнтів допомоги на душу населення (Seth, 2017). Проте, попри таку підтримку, країна залишалася у стані бідності та корупції. Президент Лі Синман, авторитарний лідер, не зміг забезпечити економічну стабільність. Його правління супроводжувалося маніпуляціями, придушенням опозиції та корисливими діями. У 1960 році його було усунуто внаслідок студентської "Квітневої революції".

У перші роки після війни Південна Корея не мала стабільного уряду, здатного забезпечити ефективне

економічне управління. До війни її економіка була переважно аграрною, але зруйнована інфраструктура та залежність від американської допомоги сприяли переходу до споживчої економіки (Cohen, 1978). Американська допомога забезпечувала понад 60 % від загального інвестування. Попри все, відбувалося поступове економічне зростання, а рівень інфляції значно знизився. Після усунення Лі Синмана у 1960 році було прийнято нову демократичну конституцію і сформовано Другу Республіку під керівництвом прем'єра Чан Мьона. Проте масові страйки та протести вказували на неспроможність нового уряду навести лад у країні.

Скориставшись політичною нестабільністю, генерал Пак Чон Хі в 1961 році здійснив військовий переворот. Його метою було вивести країну з бідності шляхом індустріалізації. Хоча на той момент Південна Корея залишалася залежною від США і мала слабо розвинену промисловість, країна вже почала накопичувати людський капітал завдяки технічній допомозі та освітнім програмам США. Створена ще за Лі Синмана Рада економічного розвитку стала основою для економічних реформ нового режиму. За правління Пака в економіці країни почали домінувати великі конгломерати (чеболь), серед яких Hyundai, LG та Samsung, що відіграли ключову роль в індустріалізації (Rhyu, 2005).

Реформи в аграрному секторі також стали важливим чинником економічного прориву. До 1949 року більшість селян не мали у власності землі й працювали на аристократію, яка контролювала уряд. Однак під тиском з боку Північної Кореї, селян і США було ухвалено закон про земельну реформу, який передав землю селянам, дозволивши їм стати підприємцями. Аристократична еліта, своєю чергою, переорієнтувалася на бізнес та освіту. Ще одним вирішальним фактором зростання стала освіта: навіть після війни, коли школи були зруйновані, навчання тривало в будь-яких доступних приміщеннях. Уряд інвестував у підготовку вчителів і початкову освіту, а приватні фонди підтримували вищу освіту. Кількість учнів стрімко зросла, і уряд прагнув забезпечити рівний доступ до освіти як у містах, так і в сільській місцевості – що згодом стало основою для створення кваліфікованої робочої сили.

Однією з ключових стратегій стало стимулювання експорторієнтованої промисловості. Уряд надавав значні пільги та підтримку підприємствам, які орієнтувалися на зовнішні ринки, включаючи податкові стимули, пільгові кредити та інвестиції в інфраструктуру. Це сприяло швидкому розвитку таких галузей, як текстильна, електронна та автомобільна промисловість.

Важливим елементом стратегії було залучення іноземних інвестицій та технологій. Уряд створив сприятливі умови для міжнародних компаній, що дозволило перенести передові технології та управлінські практики в країну. Крім того, значні ресурси було вкладено в освіту та підготовку кваліфікованих кадрів, що забезпечило високий рівень людського капіталу (Seth, 2013).

Завдяки цим заходам Південна Корея за кілька десятиліть перетворилася з аграрної країни на одну з провідних індустріальних держав світу, демонструючи високі темпи економічного зростання та підвищення рівня добробуту населення.

Серед ключових програм можемо виділити П'ятирічний план економічного та соціального розвитку 1962 року (Five-Year Economic and Social Development Plans), спрямований на індустріалізацію, розвиток інфраструктури та залучення іноземних інвестицій. Основним

завданням цього плану було створення бази для індустріалізації країни, що включало будівництво фабрик, розвиток енергетичної інфраструктури та стимулювання експорту.

Уряд надавав пільги компаніям, що займалися експортною діяльністю, що дозволило значно збільшити обсяги зовнішньої торгівлі. Ключовим компонентом стратегії стало стимулювання експортоорієнтованої промисловості. Особливу увагу було приділено галузям, які могли швидко інтегруватися у світовий ринок, зокрема текстильній, електронній та автомобільній промисловості (Haggard, 1990).

Держава надавала фінансову підтримку через субсидії, звільнення від податків, пришвидшену амортизацію необхідного обладнання, позики та пільгові умови для імпорту капітальних товарів, а також заохочувала імпорт проміжних товарів і здійснення ліцензування технологій. Окрім того, використовувалися механізми диференційованого ціноутворення, обмеження на імпорт товарів і капіталу, контроль розміщення інвестицій через банківську систему, а також обмеження на використання транспортних засобів і встановлення кількісних орієнтирів для експорту та інвестицій. Такий акцент на капіталомісткі галузі сприяв щорічному зростанню промислового виробництва на 25 % з початку 1960-х років. Успішно стимулювався експорт: його обсяг зріс з 55 млн дол. у 1962 році (2,4 % ВВП) до 1,6 млрд дол. у 1972 році (15 % ВВП) (Жолудь, 2017).

Уряд Південної Кореї вжив низку стратегічних заходів для створення сприятливих умов для іноземних компаній, що дозволило їм принести в країну передові технології та інвестиції. Значних зусиль було докладено для залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), особливо в галузі електроніки та автомобілебудування. Угоди з транснаціональними корпораціями, такими як General Motors і Ford, відіграли велику роль у переданні технологій і розбудові місцевого потенціалу, що сприяло зростанню промислового потенціалу країни (Cho, 1997).

Водночас ми можемо констатувати, що корейський уряд підходив до процесу післявоєнного економічного зростання системно – впроваджувались взаємодоповнювальні, компліментарні політики й плани, серед яких можемо виокремити План сприяння розвитку важкої та хімічної промисловості у 1973–1974 роках, у межах якого в 1974 році корейський уряд затвердив Довгостроковий план розвитку автомобільної промисловості. З того часу уряд активно втручався у процес розвитку автомобільної промисловості в Кореї. Він поставив за мету розроблення економічних автомобілів вітчизняного виробництва з часткою місцевого компоненту понад 95 відсотків, а також виробництво понад 50 000 автомобілів щороку, щоб отримати вигоду від економії на масштабах (Oh, 1996).

Водночас, керуючись концепцією імпортозаміщення, уряд Кореї підвищив вимогу щодо місцевого складника з 20 % у середині 1960-х років до понад 90 % наприкінці 1970-х років і заохочував розвиток промисловості автомобільних компонентів та незалежних технологій виробництва автомобілів (Green, 1992). Крім того, у 1974 році було підвищено ставку імпортного тарифу зі 150 % до 250 %. Така реформа сприяла збільшенню податкових надходжень до бюджету та зростанню місцевого попиту на автомобілі (Korea Automobile Manufacturers Association ..., 2005). Таким чином, стимуляція розвитку автомобільної галузі була забезпечена взаємодоповнювальними політиками – підтримки

локального виробництва й протекціонізму. Значні інвестиції було спрямовано в освіту, зокрема в підготовку технічних спеціалістів. Уряд запустив програми з підготовки кваліфікованих кадрів для індустріальних підприємств. Завдяки цьому Південна Корея змогла забезпечити високий рівень освітнього рівня і кваліфікації робочої сили, що стало важливим фактором у розвитку високотехнологічних галузей.

У 1960–1980-х роках Південна Корея демонструвала середньорічне зростання ВВП на рівні 8–10 %, що дозволило країні вийти з бідності та стати однією з провідних індустріальних держав світу.

Стратегія Південної Кореї з просування експорту справді принесла плідні результати, дозволивши країні стати великим експортером текстилю, електроніки, автомобілів та багатьох інших промислових товарів. На початку 1970-х років експорт став основним джерелом економічного зростання, зробивши значний внесок у національний ВВП, про що свідчить різке зростання експорту продукції з приблизно \$1 млрд у 1970 році до понад \$5 млрд у 1976 році. Досягнення в експорті дозволили Південній Кореї швидко інтегруватися у глобальну економіку і стати важливим гравцем на світовому ринку.

Стратегії індустріалізації та модернізації дозволили Південній Кореї перейти від аграрної економіки до однієї з найбільших індустріальних країн Азії. Розвиток галузей, таких як автомобільна промисловість (Hyundai, Kia), електроніка (Samsung, LG), зробили країну світовим лідером у цих секторах.

З точки зору кількісних досягнень після війни, Південна Корея а) продемонструвала середньорічне зростання ВВП на рівні близько 8–10 % з 1960-х до 1980-х років включно; б) стрімке зростання експорту, що перевищувало 30 % щорічно, а в окремі роки аж до 1980-х років.

Ураховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що корейське післявоєнне економічне відновлення характеризувалося системним, стратегічним та багаторівневим підходом, у якому ключову роль відіграла держава. Вирішальним фактором стала ставка на експортоорієнтовану індустріалізацію, що дозволило країні інтегруватися у глобальні ринки та забезпечити стабільне економічне зростання.

Значну роль відігравали п'ятирічні плани економічного розвитку, розроблені за участю Економічної планувальної ради, які чітко визначали пріоритети в галузях інфраструктури, промисловості, енергетики та освіти. Паралельно здійснювалася підтримка великих промислових конгломератів (чеболів), які отримували державні кредити, податкові пільги та спрямовувалися на розвиток стратегічних секторів.

Не менш важливою була земельна реформа, що сприяла соціальній стабільності та стимулюванню підприємництва в сільській місцевості, а також масові інвестиції в освіту – передусім у технічну підготовку, що забезпечило формування висококваліфікованої робочої сили.

Таким чином, модель відновлення Південної Кореї базувалася на поєднанні сильної державної координації, стимулювання приватного сектору, інвестицій у людський капітал та активному залученні зовнішньої допомоги, що дозволило країні за короткий історичний період здійснити економічний прорив і закріпити позиції серед провідних індустріальних держав світу.

Наступним було розглянуто відновлення Іраку після вторгнення у 2003 році, коли країна зазнала масштаб-

них руйнувань інфраструктури, соціально-економічних втрат і великої політичної нестабільності. Відновлення Іраку стало надзвичайно складним через корупцію, етнічні конфлікти та загальний стан економічної і соціальної руїни. Відновлення не мало єдиної стратегії і мало багато проблем, але було кілька важливих кроків і програм, що стали основою для процесу відновлення.

Після вторгнення у 2003 році міжнародна допомога Іраку була масштабною та багатосторонньою. Ключову роль відіграли такі інституції, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Організація Об'єднаних Націй. Згідно з даними Світового банку та МВФ, сукупна фінансова підтримка Іраку з боку цих інституцій перевищила \$30 млрд до 2021 року. Ці кошти було спрямовано на програми відновлення, інфраструктурні проекти, покращення надання публічних послуг та зміцнення макроекономічної стабільності (Iraq systematic country diagnostic, 2017).

Суттєвою була також допомога з боку Сполучених Штатів Америки. За даними Генерального інспектора з реконструкції Іраку, з 2003 року США виділили на реконструкцію фінансових ресурсів на понад 60 мільярдів доларів, з яких значна частина була спрямована на реконструкцію об'єктів інфраструктури, освіту, охорону здоров'я, а також підтримку функціонування органів державного управління (Learning from Iraq ..., 2013, pp. 55–56). Основним каналом реалізації проектів виступали агентства на кшталт USAID та інші урядові структури США.

Організація Об'єднаних Націй, у свою чергу, реалізувала численні програми з гуманітарної допомоги та довгострокового розвитку, включаючи як безпосередню гуманітарну допомогу, так і фінансування проектів з відновлення послуг та інституційного розвитку.

Загалом міжнародна допомога Іраку від багатосторонніх організацій та окремих держав-донорів у післявоєнний період перевищила \$110 млрд.

Однак через нестабільність та проблеми з корупцією, багато проектів не досягли бажаного ефекту. Були випадки неефективного використання коштів, а також неузгодженості між різними організаціями, що ускладнювало досягнення поставлених цілей. Під час підготовки цього дослідження не було знайдено єдиного джерела, що могло б підтвердити суми всіх виділених й витрачених коштів.

План "Іракська стратегія відновлення" (Iraqi Relief and Reconstruction Fund) передбачав, що кошти використовуватимуться для розвитку інфраструктури, зокрема відновлення доріг, електричних мереж та водопостачання. Однак цей фонд також стикався з труднощами через недостатнє планування, корупцію і проблеми з безпекою, які значно ускладнювали реалізацію проектів (Management sustainment for Iraq relief ..., 2005).

Водночас одним з основних елементів економічного відновлення Іраку стало відновлення нафтогазової галузі, яка стала основним джерелом доходу для країни. Унаслідок допомоги в цей сектор видобуток нафти зріс з приблизно 2 млн барелів на добу у 2003 році та збільшився до понад 4 млн барелів на добу у 2020 році. Це забезпечило щорічні прибутки, які наближаються до \$100 млрд, сприяючи економічній стабілізації країни.

З іншого боку, проекти, що включали чітке планування, моніторинг та залучення місцевих громад до процесу відновлення, виявилися набагато ефективнішими. Одним із прикладів є програма "Розвиток

місцевих громад" (Iraq Community Action Program), яка спрямована на підтримку місцевих підприємств, малих бізнесів та інфраструктури. Це дозволило залучити населення до процесу відновлення та допомогло зменшити соціальну напруженість (Fact sheet..., 2003).

Оскільки різноманітні міжнародні організації, іноземні урядові ініціативи та приватні компанії працювали паралельно й неузгоджено, без належної координації, ефект від впровадження лишався незадовільним.

У результаті кілька великих проектів не виконали своїх завдань, а деякі навіть призвели до додаткових втрат через погано сплановану інфраструктуру. На додаток проблема корупції в Іраку, яка продовжувала існувати після попереднього режиму, сповільнювала процеси відновлення (Matsunaga, 2019).

У 2024 році в окремих ЗМІ з'явилися повідомлення, у яких стверджувалося про можливе залучення працівників Програми розвитку ООН до непрозорих процедур укладання контрактів в Іраку. Зокрема, згідно з оприлюдненими даними, співробітники нібито отримували винагороду у розмірі 15 % від суми контракту. Попри відсутність офіційного підтвердження, подібні звинувачення можуть свідчити про існування інституційних ризиків у реалізації міжнародної допомоги (UN staff on £1.5bn Iraq aid project 'demanding bribes', 2024).

Програми, орієнтовані на відновлення нафтогазового сектору, були одними з найбільш успішних, оскільки це дозволило забезпечити стабільні доходи для уряду Іраку. Приватизація деяких нафтогазових компаній і залучення іноземних інвестицій допомогли відновити сектор, однак ці інвестиції не завжди приводили до поліпшення умов життя місцевих громад.

Ураховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що відновлення Іраку після вторгнення у 2003 році стало складним і багатограним процесом, що включав як значні фінансові вливання з боку міжнародних організацій і держав, так і численні проблеми, пов'язані з корупцією, нестабільністю та поганою координацією. Водночас важливими кроками стали відновлення нафтогазового сектору, що дало змогу забезпечити стабільні доходи для країни, а також програми, орієнтовані на розвиток місцевих громад, які сприяли соціальній стабільності та зменшенню напруженості.

Однак відсутність єдиної стратегії та неефективне використання частини фінансових ресурсів, зокрема через корупційні ризики та недостатнє планування, значно сповільнили процеси відновлення. При цьому допомога з боку США та міжнародних організацій, хоча й сприяла модернізації інфраструктури та розвитку соціальних секторів, не завжди приводила до бажаних результатів.

Таким чином, досвід Іраку свідчить, що для успішного відновлення країни необхідні не лише значні інвестиції та допомога з боку міжнародних партнерів, але й чітке планування, належна координація між усіма зацікавленими сторонами та ефективне управління фінансовими потоками. Важливу роль у цьому відіграє також боротьба з корупцією та забезпечення прозорості в реалізації відновлювальних проектів.

Також було досліджено досвід відновлення Боснії і Герцеговини після завершення війни 1992–1995 років, яка спричинила масштабні руйнування інфраструктури, масові жертви серед цивільного населення, економічний занепад і глибоку політичну фрагментацію. Відновлення країни після конфлікту відбувалося за умов значної міжнародної підтримки, однак процес був

ускладнений етнополітичними суперечностями, нестачею ефективного державного управління та обмеженою координацією між донорами і місцевою владою.

Одразу після підписання Дейтонської мирної угоди у 1995 році розпочався масштабний процес залучення міжнародної допомоги. За оцінками Світового банку, у перші чотири роки після війни міжнародна спільнота мобілізувала понад \$5,1 млрд для підтримки економічного і соціального відновлення країни. Основними донорами виступали Європейський Союз, США, Світовий банк, МВФ, а також низка окремих країн Європи. За інформацією Всесвітнього банку (*Bosnia and Herzegovina...*, 2012), допомога переважно спрямовувалася на відбудову житла, інфраструктури, об'єктів охорони здоров'я та освіти, а також на підтримку місцевих органів влади.

Вагому роль у процесі відновлення відіграла Міжнародна організація з міграції (IOM), яка реалізувала програми з повернення внутрішньо переміщених осіб та інтеграції біженців, а також Програма розвитку ООН (UNDP), яка забезпечувала реалізацію проєктів на рівні громад (*Stefansson*, 2006).

ЄС виділяв кошти через Інструмент попередньої підтримки вступу (IPA), який фінансував модернізацію інституцій, розвиток приватного сектору та інфраструктурні проєкти (*Večulić et al.*, 2025).

Основними інструментами відновлення з боку Європейського Союзу стали програми PHARE (CARDS) та IPA, які забезпечили фінансову підтримку та технічну допомогу для країн Балкан. Ці програми охоплювали широкий спектр аспектів, від відновлення інфраструктури до реформування правових і політичних інститутів.

США, у свою чергу, через USAID активно підтримували становлення демократії, реформи у сфері правосуддя та розвиток малого бізнесу.

Однак попри суттєві вливання фінансової допомоги, відновлення Боснії і Герцеговини просувалося повільно. Однією з ключових проблем була складна структура державного устрою, закладена Дейтонською угодою, яка призвела до фрагментації управлінських рішень між трьома основними етнічними групами та великої кількості урядових інституцій. Це зумовило низьку ефективність управління та складність у реалізації загальнонаціональних проєктів (*Tuathail, & Dahlman*, 2006).

Крім того, післявоєнне відновлення Боснії та Герцеговини після 1990-х років відзначалося значною роллю міжнародних донорських організацій, однак процес відновлення супроводжувався певними викликами. Однією з основних проблем була відсутність єдиного координаційного механізму, що спричинило дублювання проєктів та неузгодженість пріоритетів серед донорів та місцевих органів влади (*Kudumović*, 2020). Це призводило до неефективного використання ресурсів та затримок у реалізації ключових інфраструктурних та соціальних проєктів.

Зокрема, у деяких випадках спостерігались управлінські труднощі, коли різні донорські програми перетинались і не доповнювали одна одну, а замість цього збільшували адміністративне навантаження. Унаслідок цього виникали складнощі в моніторингу та оцінюванні результатів.

Важливим аспектом, який потребує окремої уваги, є зловживання і корупція, зафіксовані під час реалізації деяких програм. Це знижувало довіру місцевого населення до зовнішньої допомоги і до її ефективності. Однак варто зазначити, що, незважаючи на ці проб-

леми, численні програми відновлення та підтримки мали позитивний вплив на розвиток приватного сектору, інфраструктури та соціальної сфери, що допомогло стабілізувати ситуацію в країні після конфлікту.

Водночас найбільш успішними виявилися програми, орієнтовані на розвиток громад, підтримку місцевого самоврядування та відновлення життєво необхідної інфраструктури. Наприклад, програми "Community Development Program" за підтримки UNDP сприяли активному залученню громадян до процесу ухвалення рішень та відновлення місцевих послуг. Економічне відновлення країни відбувалося переважно за рахунок відбудови промисловості, розвитку послуг та залучення іноземних інвестицій. Суттєвою проблемою залишалась висока залежність від зовнішньої допомоги, відсутність конкурентоспроможної економіки та високий рівень безробіття серед молоді, а також її міграція.

Загалом міжнародна допомога в перші 10 років після війни перевищила \$14 млрд, однак велика частина програм і проєктів мала короткостроковий ефект й не заклала стійкої основи для довгострокового розвитку. Наприклад, багато проєктів, орієнтованих на швидке відновлення інфраструктури, таких як ремонт доріг або будівництво тимчасових житлових об'єктів для біженців, не враховували потреби в сталому управлінні або довгостроковому фінансуванні. Проєкти, зосереджені на митній і податковій реформах, хоч і демонстрували певні результати на початковому етапі, не привели до системних змін у національних економічних структурах.

У 2005–2010 роках міжнародні донори поступово скоротили підтримку, а відповідальність за подальший розвиток перейшла до місцевих органів влади, які не завжди мали достатньо спроможності для ефективної реалізації довгострокових програм. Наприклад, реформування місцевих адміністрацій та системи управління земельними ресурсами, підтримуване донорами, стикалось з проблемами через недостатній рівень професійної підготовки місцевих чиновників та відсутність належного фінансування. У результаті багато ініціатив зі стабілізації економіки залишилися незавершеними або мали обмежений ефект через відсутність належної координації та місцевих інвестицій (*Jeffrey*, 2007).

Таким чином, досвід Боснії і Герцеговини демонструє, що навіть за наявності великого обсягу фінансової допомоги, ефективність відновлення залежить від політичної стабільності, прозорості управління та координації між усіма учасниками процесу. Хоча деякі сектори, зокрема відбудова інфраструктури та повернення біженців, досягли помітного прогресу, інші, як-от створення єдиної державної політики розвитку, залишилися невирішеними. Без усунення структурних політичних бар'єрів і без посилення інституційної спроможності, зусилля з відновлення не мали сталого ефекту, а країна залишалася вразливою до економічних та соціальних викликів.

Дискусія і висновки

За результатами проведеного дослідження доходимо висновку, що досвід кожної із держав базується на різних внутрішніх і зовнішніх чинниках (відправних точках) і демонструє низку підходів на етапі відновлення після збройних конфліктів. З метою демонстрації підходів та взаємовідносин між ключовими детермінантами відновлення досліджений матеріал узагальнено в таблицю (табл. 1).

Таблиця 1

Країна	Інституційна стабільність	Міжнародна підтримка	Залучення приватного сектору	Економічна стабільність	Рівень взаємодоповнюваності / Характер взаємовідносин
Німеччина	Побудова нових інститутів під контролем союзників; демократична модель ФРН; створення KfW як інструменту координації	План Маршалла як структурна підтримка; пряма фінансова допомога; передача інституційного досвіду	Відразу включений у процес відновлення; індустріальний розвиток спирався на приватний капітал (Siemens, Volkswagen)	Швидке зростання ВВП; виробнича економіка; експорт-орієнтована політика після 1950-х	Високий / інституції координували використання допомоги; бізнес реалізовував інвестиційні програми
Японія	Американський контроль, конституційні реформи; створення незалежних від уряду агентцій (наприклад, MITI)	Лінія Доджа, допомога США, контроль бюджету; одночасно – навчання кадрів і правові інструменти	Держава стимулювала розвиток промислових гігантів; тісна координація з урядом (особливо в 1950-х)	Структурні реформи, валютна стабільність; швидке зростання у 1960–70-х	Високий / усі компоненти взаємно підсилювали одне одного в межах індустріальної модернізації
Південна Корея	Слабка на старті, але посилена через авторитарну централізацію; згодом – національні агентції планування	Значна допомога США в 1950-х; потім – самостійне фінансування через п'ятирічні плани	Створення чеболів за державної підтримки; індустріалізація як національна стратегія	Високе зростання; експортна орієнтація; контроль інфляції через держрегулювання	Високий / політика будувалася на тристоронній взаємодії "державна – донори – бізнес"
Ірак	Зруйновані інституції після 2003; слабка спроможність до управління; політична фрагментація	Масштабна допомога (USAID, UNDP), але без ефективного внутрішнього контролю; децентралізована реалізація	Обмежена роль бізнесу; відсутність гарантій інвесторам; залежність від державних контрактів	Економіка залишалася крихкою, з низьким рівнем довіри; висока інфляція та безробіття	Низький / зовнішня допомога не інтегрувалася в локальні інституції; сектори працювали ізольовано
Боснія і Герцеговина	Відновлення інституцій під міжнародним протекторатом; формальний федеративний устрій з високим рівнем фрагментації	Підтримка ЄС, ООН, НАТО; масштабні гуманітарні та фінансові програми	Повільне відновлення приватного сектору; зростання МСБ без належної участі у стратегічному плануванні	Економіка залишалася залежною від допомоги; нестабільність політик у довгостроковій перспективі	Обмежений / координація між секторами була слабкою, допомога реалізовувалась переважно зверху вниз, без включення бізнесу

Джерело: узагальнено автором на основі проведеного дослідження.

Успішне післявоєнне відновлення ґрунтується на взаємопідсиленні трьох ключових чинників: інституційної стабільності, міжнародної підтримки та активної ролі приватного сектору. Саме ця взаємодія – або комплементарність – створює стійку модель відбудови. Жоден із цих елементів не є самодостатнім: лише в умовах їх скоординованої дії можливе ефективне й тривале економічне зростання.

Міжнародний досвід свідчить, що зовнішня допомога має обмежену ефективність без внутрішньої спроможності її належним чином засвоїти та інтегрувати. Зокрема, у випадках Німеччини та Японії міжнародна підтримка стала каталізатором відновлення, але вирішальну роль відіграли стабільні інституції та продумане державне управління. Натомість Ірак і Боснія і Герцеговина демонструють приклади, коли розрив між зовнішнім ресурсом і внутрішньою координацією призводив до фрагментації, дублювання зусиль та неефективного використання фінансування.

Важливо також урахувувати роль приватного сектору не лише як споживача ресурсів, а як активного суб'єкта трансформації. Приклади Південної Кореї та Японії показують, що за умов правової захищеності, доступу до фінансування та участі в стратегічному плануванні приватний бізнес здатен стати рушієм післявоєнного розвитку. Водночас відсутність таких

умов, як у випадку Іраку, призводить до млявої економічної активності навіть за наявності масштабної міжнародної підтримки.

Крім того, міжнародна допомога здатна частково компенсувати окремі слабкі ланки – наприклад, фінансові чи технічні. Проте вона не може повністю замінити комплексну взаємодію секторів та інституцій. Приклад Боснії демонструє, що навіть за наявності масштабної зовнішньої підтримки без належної інституційної архітектури та динамічного приватного сектору повноцінне відновлення затримується на роки.

Комплементарність у післявоєнному розвитку – це не лише технічна сумісність програм і стратегій, а й політична, адміністративна та культурна інтеграція. Без адаптації до місцевого контексту, без урахування соціальних структур, правових традицій та рівня управління спроможності, механічне перенесення моделей відновлення (як це було в Іраку) призводить до обмежених і нестійких результатів. На приватно-економічному рівні необхідно стимулювати підприємництво, створення робочих місць та інвестиції, що можливо завдяки партнерству між державою і бізнесом. В умовах комплементарного підходу взаємодія не зводиться до конкуренції за ресурси, а спрямована на створення спільної доданої вартості. Окрему увагу слід приділити узгодженості між антикорупційною політикою та економіч-

ними реформами, а також між правовими змінами та соціальними програмами. Така інтеграція створює підґрунтя для соціальної згуртованості та довіри до відбудови.

Отже, комплементарний підхід має стати методологічною основою моделі післявоєнної трансформації України. Саме через взаємодію, а не ізольовані зусилля, можливо досягти стійкого, прозорого й ефективного відновлення.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

Жолудь, О. (2017, 3 квітня). *Південна Корея: Спражні причини грандіозного зростання*. Вокс Україна. <https://surl.li/mubzab>

Achenui, N. (2021). The US Marshall Plan and the Post-World War II Reconstruction of Europe, 1947–1970: Economic and diplomatic study. *American Journal of International Relations*, 6(1), 77–92. <https://doi.org/10.47672/ajir.806>

Barkhausen, D., & Teupe, S. (2024). The German inflation trauma: Weimar's policy lessons between persistence and reconstruction. *Jahrbücher Für Nationalökonomie Und Statistik*, 245(3). <https://doi.org/10.1515/jbnst-2023-0045>

Bečulić, H., Spahić, D., Begagić, E., Pugonja, R., Skomorac, R., Jusić, A., Selimović, E., Mašović, A. & Pojskić, M. (2023). Breaking barriers in cranioplasty: 3D printing in low and middle-income settings—insights from Zenica, Bosnia and Herzegovina. *Medicina*, 59(10), Article 1732. <https://doi.org/10.3390/medicina59101732>

Bosnia and Herzegovina: *From post-conflict reconstruction to EU integration*. (2012, April 19). World Bank. <https://www.worldbank.org/en/results/2012/04/19/from-post-conflict-to-eu-integration-in-bosnia-and-herzegovina>

Carlin, W. (n.d.). *West German growth and institutions, 1945–90*. University College London. <https://www.ucl.ac.uk/~uctpa36/west%20germany%20in%20crafts%20toniolo.pdf>

Cho, C. (1997). *Development and growth potential of Korea's automobile industry* (Research Report No. 386). Korea Institute for Industrial Economics & Trade.

Cohen, S. (1978). Industrial performance in South Korea: A descriptive analysis of a remarkable success. *The Developing Economies*, 16(4), 408–433. https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Periodicals/De/pdf/78_04_05.pdf

Dustmann, C., Fitzenberger, B., Schönberg, U., & Spitz-Oener, A. (2014). From sick man of Europe to economic superstar: Germany's resurgent economy. *Journal of Economic Perspectives*, 28(1), 167–188. <https://doi.org/10.1257/jep.28.1.167>

Economic surveys: Germany. (1963). Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1963/01/oecd-economic-surveys-germany-1963_g1g16d4f/eco_surveys-deu-1963-en.pdf

Eichengreen, B., Uzan, M., Crafts, N., & Hellwig, M. (1992). The Marshall plan: Economic effects and implications for Eastern Europe and the former USSR. *Economic Policy*, 7(14), 13–75. <https://doi.org/10.2307/1344512>

Fact sheet: *The Iraq Community Action Program*. (2003, May 27). ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/iraq/fact-sheet-iraq-community-action-program>

Fritsch, M., Greve, M., & Wyrwich, M. (2022). The long-run effects of communism and transition to a market system on self-employment: The case of Germany. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 47(5), 1594–1616. <https://doi.org/10.1177/10422587221094498>

Green, A. (1992). South Korea's automobile industry: Development and prospects. *Asian Survey*, 32(5), 411–428.

Haggard, S. (1990). *Pathways from the periphery: The politics of growth in the newly industrializing countries*. Cornell University Press.

Iraq systematic country diagnostic (Report No. 112333-IQ). (2017, February 3). World Bank Group. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/54281148727729890/pdf/IRAQ-SCD-FINAL-cleared-02132017.pdf>

Jeffrey, A. (2007). The geopolitical framing of localized struggles: NGOs in Bosnia and Herzegovina. *Development and Change*, 38(2), 251–274. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2007.00411.x>

Johnson, C. (1982). *MITI and the Japanese miracle: The growth of industrial policy, 1925–1975*. Stanford University Press.

Kagami, M. (1995). The role of industrial policy: Japan's experience. *Brazilian Journal of Political Economy*, 15(1), 121–136. <https://doi.org/10.1590/0101-31571994-0670>

Komiya, R., Okuno, M., & Suzumura, K. (1984). *Nihon no Sangyo Seisaku – Industrial policy in Japan*. University of Tokyo Press.

Korea Automobile Manufacturers Association (KAMA). (2005). *50 years journey of Korea's automobile industry*. <http://www.kama.or.kr/InfoController>

Kudumovic, L. (2020). Cultural landscape preservation in Bosnia and Herzegovina in the frame of tourism development. *TEM Journal*, 9(2), 740–749. <https://doi.org/10.18421/TEM92-42>

Kunz, D. B. (1997). The Marshall Plan reconsidered: A complex of motives. *Foreign Affairs*, 76(3), 162–170.

Learning from Iraq, A final report from the Special inspector general for Iraq reconstruction No. 113–48 (2013) (USA). <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-113hhrg81868/pdf/CHRG-113hhrg81868.pdf>

Management sustainment for Iraq relief and reconstruction fund programs. (2005, October 24). Special Inspector General for Iraq Reconstruction. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA524196>

Matsunaga, H. (2019). *The reconstruction of Iraq after 2003: Learning from its successes and failures* (MENA Development Report). World Bank Group. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1390-0>

Mayer, T., & Thumann, G. (1990). Radical currency reform: Germany, 1948. *Finance & Development*, 27(1), 6–8. <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/022/0027/001/article-A002-en.pdf>

Mitra, P. (2022). Germany in transition? An appraisal of immigration trends and identity debates in the context of the 2015–2016 refugee crisis. *International Studies*, 59(2), 163–179. <https://doi.org/10.1177/00208817221092840>

Oh, W. C. (1996). *Korea-type economic construction* (Vol. 4). Kia Motors Research Institute.

Okuno-Fujiwara, M., Okazaki, T., & Herbert, S. (Eds.). (1999). *The Japanese economic system and its historical origins*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198289012.001.0001>

Rhyu, S. Y. (2005). The origins of Korean chaebols and their roots in the Korean War. *The Korean Journal of International Studies*, 45(5), 203–230. <https://doi.org/10.14731/kjis.2005.12.45.5.203>

Robinson, G. M., & Pobrić, A. (2006). Nationalism and identity in post-Dayton accords: Bosnia-Herzegovina. *Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie*, 97(3), 237–252. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2006.00517.x>

Schnabl, G. (2023). Seventy-five years West German currency reform: Crisis as catalyst for the erosion of the market order. *Kyklos*, 77(1), 77–96. <https://doi.org/10.1111/kykl.12359>

Schretter, L., & Stelzl-Marx, B. (2022). "Collateral damage" of occupation? Social and political responses to nonmarital children of allied soldiers and Austrian women after the Second World War. *Frontiers in Political Science*, 4. <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.822859>

Seth, M. J. (2013). An unpromising recovery: South Korea's post-Korean War economic development: 1953–1961. *Education About Asia*, 18(3). <https://surl.li/tdhtpz>

Seth, M. J. (2017, December 19). South Korea's economic development, 1948–1996. In Ludden, D. (Ed.). *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*. Retrieved April 18, 2025, from <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190277727.013.271>

Stefansson, A. H. (2006). Homes in the making: Property restitution, refugee return, and senses of belonging in a post-war Bosnian town. *International Migration*, 44(3), 115–139. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2006.00374.x>

Sugita, Y. (2019). *Japan's shifting status in the world and the development of Japan's medical insurance systems*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-1660-9_8

Teranishi, J. (1994). Economic recovery, growth and policies: 'Gradualism' in the Japanese context. *Economic Policy*, 9(sup19), 137–153. <https://doi.org/10.2307/1344604>

Total value of exports and imports (1950–). (n.d.). Trade Statistics of Japan. Ministry of Finance. Retrieved April 18, 2025, from https://www.customs.go.jp/toukei/suii/html/nenbet_e.htm

Tuathail, G. O., & Dahlman, C. T. (2006). The 'West Bank of the Drina': Land allocation and ethnic engineering in Republika Srpska. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 31(3), 304–322. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2006.00213.x>

UN staff on £1.5bn Iraq aid project 'demanding bribes'. (2024, January 22). Support the Guardian. <https://surl.li/offhpud>

Villa, L. (2021). The multilateral principle-based approach to the restructuring of German debts in 1953. In Penet, P., & Flores Zendejas, J. (Eds.), *Sovereign Debt Diplomacies: Rethinking sovereign debt from colonial empires to hegemony* (pp. 142–164). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198866350.003.0007>

Yamazawa, I. (1975). Industrial growth and trade policy in prewar Japan. *Asian Economic Journal*, 2(1). <https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.1975.tb00342.x>

References

Achenui, N. (2021). The US Marshall Plan and the Post-World War II Reconstruction of Europe, 1947–1970: Economic and diplomatic study. *American Journal of International Relations*, 6(1), 77–92. <https://doi.org/10.47672/ajir.806>

Barkhausen, D., & Teupe, S. (2024). The German inflation trauma: Weimar's policy lessons between persistence and reconstruction. *Jahrbücher Für Nationalökonomie Und Statistik*, 245(3). <https://doi.org/10.1515/jbnst-2023-0045>

Bečulić, H., Spahić, D., Begagić, E., Pugonja, R., Skomorac, R., Jusić, A., Selimović, E., Mašović, A. & Pojskić, M. (2023). Breaking barriers in cranioplasty: 3D printing in low and middle-income settings—insights from Zenica, Bosnia and Herzegovina. *Medicina*, 59(10), Article 1732. <https://doi.org/10.3390/medicina59101732>

- Bosnia and Herzegovina: From post-conflict reconstruction to EU integration.* (2012, April 19.). World Bank. <https://www.worldbank.org/en/results/2012/04/19/from-post-conflict-to-eu-integration-in-bosnia-and-herzegovina>
- Carlin, W. (n.d.). *West German growth and institutions, 1945–90.* University College London. <https://www.ucl.ac.uk/~uctpa36/west%20germany%20in%20crafts%20toniolo.pdf>
- Cho, C. (1997). *Development and growth potential of Korea's automobile industry* (Research Report No. 386). Korea Institute for Industrial Economics & Trade.
- Cohen, S. (1978). Industrial performance in South Korea: A descriptive analysis of a remarkable success. *The Developing Economies*, 16(4), 408–433. https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Periodicals/De/pdf/78_04_05.pdf
- Dustmann, C., Fitzenberger, B., Schönberg, U., & Spitz-Oener, A. (2014). From sick man of Europe to economic superstar: Germany's resurgent economy. *Journal of Economic Perspectives*, 28(1), 167–188. <https://doi.org/10.1257/jep.28.1.167>
- Economic surveys: Germany.* (1963). Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1963/01/oecd-economic-surveys-germany-1963_g1g16d4f/eco_surveys-deu-1963-en.pdf
- Eichengreen, B., Uzan, M., Crafts, N., & Hellwig, M. (1992). The Marshall plan: Economic effects and implications for Eastern Europe and the former USSR. *Economic Policy*, 7(14), 13–75. <https://doi.org/10.2307/1344512>
- Fact sheet: The Iraq Community Action Program.* (2003, May 27). ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/iraq/fact-sheet-iraq-community-action-program>
- Fritsch, M., Greve, M., & Wyrwich, M. (2022). The long-run effects of communism and transition to a market system on self-employment: The case of Germany. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 47(5), 1594–1616. <https://doi.org/10.1177/10422587221094498>
- Green, A. (1992). South Korea's automobile industry: Development and prospects. *Asian Survey*, 32(5), 411–428.
- Haggard, S. (1990). *Pathways from the periphery: The politics of growth in the newly industrializing countries.* Cornell University Press.
- Iraq systematic country diagnostic* (Report No. 112333-IQ). (2017, February 3). World Bank Group. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/54281148727729890/pdf/IRAQ-SCD-FINAL-cleared-02132017.pdf>
- Jeffrey, A. (2007). The geopolitical framing of localized struggles: NGOs in Bosnia and Herzegovina. *Development and Change*, 38(2), 251–274. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2007.00411.x>
- Johnson, C. (1982). *MITI and the Japanese miracle: The growth of industrial policy, 1925–1975.* Stanford University Press.
- Kagami, M. (1995). The role of industrial policy: Japan's experience. *Brazilian Journal of Political Economy*, 15(1), 121–136. <https://doi.org/10.1590/0101-31571994-0670>
- Komiya, R., Okuno, M., & Suzumura, K. (1984). *Nihon no Sangyo Seisaku – Industrial policy in Japan.* University of Tokyo Press.
- Korea Automobile Manufacturers Association (KAMA). (2005). *50 years journey of Korea's automobile industry.* <http://www.kama.or.kr/InfoController>
- Kudumovic, L. (2020). Cultural landscape preservation in Bosnia and Herzegovina in the frame of tourism development. *TEM Journal*, 9(2), 740–749. <https://doi.org/10.18421/TEM92-42>
- Kunz, D. B. (1997). The Marshall Plan reconsidered: A complex of motives. *Foreign Affairs*, 76(3), 162–170.
- Learning from Iraq, A final report from the Special inspector general for Iraq reconstruction No. 113–48 (2013) (USA). <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-113hhrg81868/pdf/CHRG-113hhrg81868.pdf>
- Management sustainment for Iraq relief and reconstruction fund programs.* (2005, October 24). Special Inspector General for Iraq Reconstruction. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA524196>
- Matsunaga, H. (2019). *The reconstruction of Iraq after 2003: Learning from its successes and failures* (MENA Development Report). World Bank Group. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1390-0>
- Mayer, T., & Thumann, G. (1990). Radical currency reform: Germany, 1948. *Finance & Development*, 27(1), 6–8. <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/022/0027/001/article-A002-en.pdf>
- Mitra, P. (2022). Germany in transition? An appraisal of immigration trends and identity debates in the context of the 2015–2016 refugee crisis. *International Studies*, 59(2), 163–179. <https://doi.org/10.1177/00208817221092840>
- Oh, W. C. (1996). *Korea-type economic construction* (Vol. 4). Kia Motors Research Institute.
- Okuno-Fujiwara, M., Okazaki, T., & Herbert, S. (Eds.). (1999). *The Japanese economic system and its historical origins.* Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198289012.001.0001>
- Rhyu, S. Y. (2005). The origins of Korean chaebols and their roots in the Korean War. *The Korean Journal of International Studies*, 45(5), 203–230. <https://doi.org/10.14731/kjis.2005.12.45.5.203>
- Robinson, G. M., & Pobrić, A. (2006). Nationalism and identity in post-Dayton accords: Bosnia-Herzegovina. *Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie*, 97(3), 237–252. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2006.00517.x>
- Schnabl, G. (2023). Seventy-five years West German currency reform: Crisis as catalyst for the erosion of the market order. *Kyklos*, 77(1), 77–96. <https://doi.org/10.1111/kykl.12359>
- Schretter, L., & Stelzl-Marx, B. (2022). "Collateral damage" of occupation? Social and political responses to nonmarital children of allied soldiers and Austrian women after the Second World War. *Frontiers in Political Science*, 4. <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.822859>
- Seth, M. J. (2013). An unpromising recovery: South Korea's post-Korean War economic development: 1953–1961. *Education About Asia*, 18(3). <https://surl.li/tdhtpz>
- Seth, M. J. (2017, December 19). South Korea's economic development, 1948–1996. In Ludden, D. (Ed.). *Oxford Research Encyclopedia of Asian History.* Retrieved April 18, 2025, from <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190277727.013.271>
- Stefansson, A. H. (2006). Homes in the making: Property restitution, refugee return, and senses of belonging in a post-war Bosnian town. *International Migration*, 44(3), 115–139. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2006.00374.x>
- Sugita, Y. (2019). *Japan's shifting status in the world and the development of Japan's medical insurance systems.* Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-1660-9_8
- Teranishi, J. (1994). Economic recovery, growth and policies: 'Gradualism' in the Japanese context. *Economic Policy*, 9(sup19), 137–153. <https://doi.org/10.2307/1344604>
- Total value of exports and imports (1950–).* (n.d.). Trade Statistics of Japan. Ministry of Finance. Retrieved April 18, 2025, from https://www.customs.go.jp/toukei/suii/html/nenbet_e.htm
- Tuathail, G. O., & Dahlman, C. T. (2006). The 'West Bank of the Drina': Land allocation and ethnic engineering in Republika Srpska. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 31(3), 304–322. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2006.00213.x>
- UN staff on £1.5bn Iraq aid project 'demanding bribes'.* (2024, January 22). Support the Guardian.
- Villa, L. (2021). The multilateral principle-based approach to the restructuring of German debts in 1953. In Penet, P., & Flores Zendejas, J. (Eds.), *Sovereign Debt Diplomacies: Rethinking sovereign debt from colonial empires to hegemony* (pp. 142–164). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198866350.003.0007>
- Yamazawa, I. (1975). Industrial growth and trade policy in prewar Japan. *Asian Economic Journal*, 2(1). <https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.1975.tb00342.x>
- Zholud, O. (2017, April 3). *The Korean path is not for Ukraine: Why we won't repeat the "Asian tiger" experience.* Vox Ukraine [in Ukrainian]. <https://voxukraine.org/pivdenno-koreya-spravzhni-prichini-grandioznogo-zrostantnya>

Отримано редакцією журналу / Received: 30.06.25
 Прорецензовано / Revised: 03.08.25
 Схвалено до друку / Accepted: 08.08.25

Vadym KIROV, PhD Student
ORCID ID: 0009-0003-1483-6052
e-mail: kirov.wadim@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SYNTHESIS OF FOREIGN COUNTRIES' EXPERIENCE IN MANAGING POST-WAR ECONOMIC RECOVERY

Background. *The ongoing armed aggression of the Russian Federation against Ukraine is causing large-scale destruction of infrastructure and destabilization of the economy. In the context of a prolonged war, the need to find effective mechanisms for sustainable economic recovery becomes increasingly urgent. Despite the expectation of international support, the key challenge remains the creation of a domestic recovery management system capable of ensuring the gradual development of the economy. In this context, it is essential to study the international experience of countries that have undergone post-war transformation.*

Methods. *This study employs a comparative analysis method to identify the common and distinctive features of post-war economic recovery in Germany, Japan, South Korea, Iraq, and Bosnia. The case study method was used to examine institutional mechanisms, the role of external assistance, and the contribution of the private sector. Content analysis of strategic documents (such as the Marshall Plan, Dodge Plan, and national development plans) provided a deeper understanding of approaches to inter-level coordination and cross-sectoral cooperation.*

Results. *The study found that effective economic recovery was achieved through a combination of state-led strategic planning, sectoral programs, external support, and domestic reforms. It highlighted the role of capable institutions in coordinating intergovernmental interaction and aligning policies. At the same time, common challenges were identified, including limited institutional capacity, weak coordination, risks of corruption, and the exclusion of local communities from decision-making processes.*

Conclusions. *International experience in post-war recovery demonstrates the necessity of implementing a systemic, complementary approach to managing transformational processes. It is essential to ensure effective coordination between levels of government, engage international partners, businesses, and civil society, and create institutions capable of achieving strategic goals and fostering sustainable economic growth. Successful examples from other countries show that complementarity of policies and mechanisms can provide not only infrastructure and industrial recovery but also long-term economic development.*

Keywords: *post-war reconstruction, complementarity, public administration, development strategy, inter-level coordination, institutional capacity, economic transformation, vertical linkages, horizontal interaction.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.